

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення вченої ради
Бердянського державного
педагогічного університету

від «31» серпня 2017 року
(протокол № 1)

Інклюзивна освіта

ПРОГРАМА

**Обов'язкової навчальної дисципліни
підготовки здобувачів I (бакалаврського) рівня вищої освіти**

Спеціальність: 014 Середня освіта (Здоров'я людини)

Бердянськ, 2017 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Бердянський державний педагогічний університет
(повне найменування вищого навчального закладу)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: О.І. Гуренко, доктор педагогічних наук, професор кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти, Н.М. Захарова, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи та інклюзивної освіти.

Обговорено та рекомендовано методичною радою Бердянського державного педагогічного університету «16» червня 2017 року, протокол № 8.

ВСТУП

Програма вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Здоров'я людини. Фізична реабілітація».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні та практичні аспекти підготовки майбутніх педагогів до впровадження та організації педагогічного супроводу інклюзивної освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: психологія, педагогіка, анатомія і фізіологія людини, основи медичних знань, теорія здоров'я та здорового способу життя.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **тем:**

1. Соціальна ексклюзія як актуальна проблема в інклюзивному закладі.
2. Фактори та умови розвитку інклюзивного простору.
3. Соціальна інтеграція дітей з особливими освітніми потребами.
4. Професійна підготовка педагога до роботи в умовах переходу до інклюзивної освіти.
5. Організація цілісного педагогічного інклюзивного процесу.
6. Теорія інклюзивної освіти: навчання та виховання.
7. Технології формування професійно-комунікативної культури педагога.
8. Професійна підготовка педагога до роботи в умовах переходу до інклюзивної освіти.
9. Командний підхід в умовах інклюзивного навчання.
10. Інклюзивне навчання в умовах дистанційного формату.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Інклюзивна освіта» є: розкрити теоретико-методологічні, нормативно-правові та організаційно-методичні засади інклюзивної освіти; сформувати у майбутніх вчителів готовність до здійснення професійної діяльності в інклюзивному освітньому просторі.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Інклюзивна освіта» є: сформувати у здобувачів вищої освіти систему знань про теоретико-методологічні, нормативно-правові засади інклюзивної освіти, переваги та особливості інклюзивного навчання, організацію інклюзивної практики та методику роботи з учнями з особливими освітніми потребами в інклюзивному закладі загальної середньої освіти.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти набувають компетентностей:

№ з/п	Компетентності	Результати навчання
1.	ЗК 4. Здатність працювати в команді.	ПРН 7. Уміти проектувати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище, виявляти булінг серед учнів та протидіяти йому, організувати співпрацю учнів та комунікацію з їхніми батьками.
2.	ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.	ПРН 3. Знати та розуміти особливості навчання різнорідних груп учнів, застосовувати диференціацію навчання, організувати освітній процес з урахуванням особливих потреб учнів.
3.	ФК 4. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів.	ПРН 6. Володіти формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміти відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини.
4.	ФК 14. Здатність організувати	ПРН 17. Уміти організувати

	інклюзивний освітній процес.	інклюзивний освітній процес.
--	------------------------------	------------------------------

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин/ __5__ кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Соціальна ексклюзія як актуальна проблема в інклюзивному закладі.

Тема: Теоретичні основи соціальної ексклюзії.

Соціальна ексклюзія як процес виключення з суспільного функціонування. Сучасні підходи до поняття соціального відчуження: французький, англосаксонський. Європейські законодавчі акти в сфері соціальної ексклюзії. Соціальна ексклюзія в закладі освіти інклюзивної орієнтації.

Тема: Превенція соціальної ексклюзії в закладах освіти.

Актуальність, мета профілактики ексклюзії. Соціально-педагогічна діагностика ексклюзії; аналіз ситуації. Модель соціально-педагогічної профілактики ексклюзії ексклюзії. в освітньому середовищі; ефективність профілактики.

Змістовий модуль 2. Фактори та умови розвитку інклюзивного простору.

Тема 1. Інклюзія в сучасному освітньому просторі.

Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти. Принципи розвитку інклюзивної освіти. Засади функціонування закладу освіти інклюзивного спрямування. Шляхи, умови оптимізації інклюзивної освіти.

Тема 2. Підсистеми інклюзивної освіти.

Види підсистем: нормативно-правова, економічна, освітня, соціальна. Правове поле функціонування інклюзії. Міжнародні правові акти, вітчизняна правова база інклюзії. Сутнісні характеристики підходів до організації інклюзивного простору закладу освіти. Змістовний компонент підсистем. Компоненти освітнього середовища. Багатомірність, гетерогенність, асимілятивність.

Змістовий модуль 3. Соціальна інтеграція дітей з особливими освітніми потребами

Тема 1. Модель інклюзивного освітнього простору.

Освітній простір, освітнє середовище, реалізація інклюзивної освіти. Інклюзивний освітній простір закладу освіти. Специфіка дорожніх мап закладів освіти: закладу загальної середньої освіти; закладу вищої освіти.

Тема 2. Форми підтримки інклюзивного освітнього простору.

Умови забезпечення доступності інклюзивної освіти. Праймінг як форма ранньої підтримки осіб з особливими освітніми потребами: служба ранньої допомоги, консультативний центр, центр ігрової підтримки розвитку, лекотека. Створення підготовчих курсів для абітурієнтів з особливими потребами; адаптація до освітнього процесу; організація літнього оздоровчого відпочинку в інклюзивних умовах. Превентивна, консультативна, інформаційна підтримка.

Змістовий модуль 4. Професійна підготовка педагога до роботи в умовах переходу до інклюзивної освіти.

Тема 1. Тьютор інклюзивного освітнього закладу.

Кваліфікаційні вимоги до тьютора (асистента) в українських правових актах. Система тьюторства в інклюзивному освітньому середовищі; модель діяльності тьютора. Додаткові компетенції педагога закладу інклюзивної освіти.

Тема 2. Розвиток соціально-стійкого простору неперервної інклюзивної освіти.

Макро-фактори перетворення освітнього простору. Формування наступності в системі закладів освіти. Реалізація принципу life-long learning - навчання завдовжки в життя. Організація освітнього процесу і педагогічної взаємодії з гетерогенними групами.

Змістовий модуль 5. Організація цілісного педагогічного інклюзивного процесу

Тема 1. Особливості організації інклюзивного навчання в ЗЗСО

Оптимальні спеціальні умови здобуття освіти дітьми-інклюдантами: педагогічні, психологічні, соціальні. Організація інклюзивного навчання у ЗЗСО. Підготовка вчителя до організації навчального процесу. Педагогічна діагностика. Особливості інклюзивної освіти для дітей з різними нозологіями (ДЦП, ЗПР, аутизм та ін.)..

Тема 2. Індивідуальний навчальний план та його складові

Державний стандарт для дітей з особливими освітніми потребами. Реалізація курикулуму у навчальному процесі. Індивідуальний навчальний план як складова курикулуму. Розробка індивідуального навчального плану. Планування освітнього процесу з урахуванням індивідуальних освітніх потреб дітей. Оцінювання навчальних досягнень учнів у інклюзивному класі. Організація спільної життєдіяльності дітей в умовах інклюзії.

Змістовий модуль 6. Теорія інклюзивної освіти: навчання та виховання

Тема 1. Дидактика в інклюзивній школі

Форми організації навчання. Спеціальні форми організації навчання в інклюзивному класі. Загальні, інноваційні, спеціальні методи навчання. Засоби навчання.

Тема 2. Інклюзивне виховання на сучасному етапі.

Сутність інклюзивного виховання на сучасному етапі впровадження інклюзії. Організація спільної життєдіяльності дітей в умовах інклюзивної групи. Методи і форми інклюзивного виховання. Організація літнього оздоровчого відпочинку в інклюзивних умовах.

Змістовий модуль 7. Технології формування професійно-комунікативної культури педагога.

Тема 1. Педагогічні технології навчання.

Технології навчання, педагогічні технології навчання. Педагогічні майстерні, прийоми організації педагогічної майстерні. Ефективність педагогічних майстерень у формуванні професійних компетенцій педагога інклюзивного закладу.

Тема 2. Інтерактивні технології як спосіб сучасної педагогічної взаємодії.

Сучасні технології професійного навчання: навчальний діалог, професійно-імітаційна гра, персоніфікований тренінг, технологія вітагенного навчання. Інформаційні та комунікативні технології; мультимедіа технології, розробка мультимедійних ресурсів.

Змістовий модуль 8. Професійна підготовка педагога до роботи в умовах переходу до інклюзивної освіти.

Тема 1. Формування професійних якостей майбутніх педагогів.

Методична підготовка педагогів до роботи в гетерогенному середовищі. Закономірності, принципи, функції, напрями діяльності вчителя інклюзивного класу. Професійна компетентність вчителя в інклюзивному класі.

Тема 2. Моральні аспекти підготовки педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами.

Психологічна готовність педагога до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Засоби подолання психологічного, мовленнєвого, комунікаційного бар'єрів. Особливості взаємодії педагога з батьками та опікунами дитини з особливими потребами.

Змістовий модуль 9. Командний підхід в умовах інклюзивного навчання.

Тема 1. Мультидисциплінарна команда в умовах інклюзивного навчання

Суть командного підходу. Створення мультидисциплінарної команди; розподіл обов'язків між членами команди. Готовність фахівців до роботи в мультидисциплінарній команді. Види мультидисциплінарних команд: інтегрована, співпраці, незалежна. Корпоративна культура в контексті педагогічної взаємодії.

Тема 2. Міжнародний досвід впровадження інклюзивної освіти.

Інклюзивна освіта в Європі: проблеми й досвід. Соціальна інтеграція: політика Європейського Союзу. Мультидисциплінарний підхід у здобутті освіти дітьми з особливими освітніми потребами: досвід Австрії, Бельгії, Німеччини. Шведська модель інклюзивної освіти.

Змістовий модуль 10. Інклюзивне навчання в умовах дистанційного формату.

Тема 1. Модель інклюзивного освітнього простору, побудованого на принципах універсального дизайну.

Принципи універсального дизайну в ЗУ «Про освіту»; принципи, стратегії побудови універсального дизайну; розумне пристосування універсального дизайну в умовах ЗЗСО.

Тема 2. Організація дистанційного навчання учнів з особливими освітніми потребами.

Потреба та умови організації дистанційного навчання; компетентнісний центр інклюзивної освіти БДПУ як ресурсний центр методичної підтримки вчителів; підготовка дітей, батьків, вчителів до роботи в дистанційному форматі.

3. Рекомендована література

Базова

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н. М. Дятленко, Н. З. Софій., О. В. Мартинчук, Ю. М. Найда, під заг. ред. М. Ф. Войцехівського. — К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. — 172 с.
2. Джерело педагогічних інновацій. Інклюзивна освіта: Науково-методичний журнал. — Випуск № 1. — Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2013. — 181 с.
3. Європейська політика і соціальне партнерство в ЄС: довідник / Н.Г. Діденко, І.Я. Тодоров, О.Р. Чугріна, О.К. Міхеєва / за заг. ред. Н.Г. Діденко. — Донецьк: ДонДУУ, 2012. — 150 с.
4. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі : навч. курс та наук.(метод. посіб. / Т. В. Сак. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. — 168с. — (Серія «Інклюзивна освіта»).
5. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / [Тім Лорман, Джоан Деспелер, Девід Харві]; пер. з англ. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. — 296 с.
6. Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник/ Кол. авторів: Колупаєва А.А., Софій Н.З., Найда Ю.М. та ін. За заг. ред. Даниленко Л.І. — К.: 2007. — 128 с.
7. Інклюзивний ресурсний центр: досвід проекту / Під заг. ред. Софій Н. З., — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. — 76 с.
8. Колупаєва А.А., Данілавічюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. — К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. — 192 с.
9. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія / А. А. Колупаєва. — К.: «Самміт-Книга», 2009. — 272 с.
10. Колупаєва А. А. Педагогічні основи інтегрування школярів з особливостями психофізичного розвитку в загальноосвітні навчальні заклади: Монографія. — К.: Педагогічна думка, 2007.
11. Колупаєва А. А., Савчук Л. О. Діти з особливими потребами та організація їхнього навчання. — К.: — 2010.
12. Особливі діти в умовах загальноосвітньої школи (досвід закладів освіти Дніпровського району м. Києва). Практично-методичний посібник /Упорядник Сидоренко Н.А. — К.: РНМЦ Дніпровського району, 2015.- 64 с.
13. Планування спрямоване на кожного учня: посібник з розроблення та впровадження індивідуальних початкових планів: посіб. — К.: Паливода А.В., 2012. — 86 с.
14. Спільне викладання в інклюзивному класі: метод. матеріали. /Укладач – Софій Н. З., — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. — 70 с.
15. Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред.Софій Н. З., — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. — 76 с.

Допоміжна

1. Бондар В. І. Інтеграція дітей з обмеженими психофізичними можливостями в загальноосвітні заклади: за і проти / В. І. Бондар // Дефектологія. — 2003. — № 3. — С. 2–5.
2. Бородулина СЮ. Коррекционная педагогика: психолого-педагогическая коррекция отклонений в развитии и поведении школьников /Серия «Учебники, учебные пособия». - Ростов-на-Дону: «Феникс», 2004. - 352 с.
3. Елен Р. Даніелс і Кей Стаффорд. Залучення дітей з особливими потребами до загальноосвітніх класів. — Львів: Т-во «Надія», 2005.— С. 37–51.
4. Засенко В.В., Колупаєва А.А. Реформування спеціальної освіти у країнах пострадянського простору // Дидактичні та соціально-психологічні аспекти корекційної роботи у спеціальній школі: Наук.-метод. зб. Випуск 6. — К.: Науковий світ, 2009. — С. 33–39.
5. Инклюзивное образование: состояние, проблемы, перспективы. Мн.: Четыре четверти, 2007. — с. 208.
6. Український дефектологічний словник /Л.В. Вавіна, А.М. Висоцька, В.В. Засенко та ін.; За ред. В.І. Бондаря. — К: Милосердя України, 2001. — 211 с.

7. Спеціальна педагогіка: Понятійно-термінологічний словник. - Луганськ: Альма-матер, 2003. - 436 с.

4. Методи навчання: Словесні: проблемний виклад лекції, бесіда, дискусія, проблемний полілог, мозковий штурм тощо

Наочні: навчальна презентація, навчальні фільми тощо

Практичні: метод тесту, есе, частково-пошуковий тощо

5. Форма підсумкового контролю успішності навчання залік _____

6. Система оцінювання _____

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою		Оцінка шкалою ЄКТС
		Для підсумкового семестрового контролю, що включає залік	Для всіх видів підсумкового контролю
90-100		зараховано	A (відмінно)
65-89			BC (добре)
50-64			DE (задовільно)
35-49		не зараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34			F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. Додаткова інформація _____